

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ ЛАТВІЇ, ЛИТВИ ТА ЕСТОНІЇ

Проаналізовано законодавчу регламентацію кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення в кримінальному законодавстві держав Прибалтики (Латвії, Литви та Естонії). Визначено способи вчинення цього злочину. Встановлено відмінність у суб'єктах злочину «невиконання судового рішення». Вказано на відмінність у віці, з якого настає кримінальна відповідальність. Констатовано відсутність кваліфікуючих ознак в аналізованому складі злочину.

Ключові слова: *Кримінальний кодекс України, судове рішення, вирок, постанова, кримінальне законодавство зарубіжних держав.*

Постановка проблеми. Інтеграційні процеси в Україні зумовили актуалізацію питання про вдосконалення вітчизняного законодавства та адаптацію до європейського законодавства, зокрема і кримінального законодавства. Ефективна подальша співпраця України та Європейського Союзу (далі ЄС) можлива лише за умови врахування особливостей і тенденцій розвитку кримінального права ЄС, що неможливо без ретельного порівняльно-правового дослідження. Порівняння кримінального законодавства держав-членів Європейського Союзу щодо невиконання судового рішення дає нам змогу побачити, по-перше, самобутність законодавства кожної з країн, по-друге, відповідність його основним стандартам у галузі обов'язковості виконання судового рішення, викладених у Конституції Європейського Союзу, по-третє, дає нам можливість урахувати позитивний досвід держав Європейського Союзу для вдосконалення національного законодавства.

Стан дослідження. Значний внесок у дослідження питання кримінального законодавства держав Європейського Союзу зробили такі вітчизняні науковці: Ю. В. Баулін, А. М. Бойко, В. К. Гришук, Н. О. Гуророва, О. О. Дудоров, В. П. Ємельянов, Б. О. Кирись, О. М. Костенко, О. М. Лемешко, М. І. Мельник, В. О. Меркулова, В. А. Мисливий, В. О. Навроцький, О. В. Наден, В. І. Осадчий, Ю. А. Пономаренко, Г. О. Усатий та ін.

Аналізу окремих інститутів кримінального законодавства інших держав присвячені кандидатські дисертації І. В. Красницького (2005)

та Д. І. Крупко (2005). Порівняльний аналіз чинного кримінального законодавства України та більшості держав континентальної Європи здійснено у монографії М. І. Хавронюка [1].

Дещо більшу увагу приділено порівняльним дослідженням у галузі кримінального права в Російській Федерації. Порівняльно-правове дослідження кримінального законодавства здійснено у працях А. Е. Жалинського, М. А. Ігнатова, Н. Ф. Кузнєцової, Н. С. Крилової, А. В. Серебренікової, О. О. Малиновського, І. Д. Козочкіна, В. І. Зубкової та інших.

Метою статті є аналіз законодавчої регламентації кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення в кримінальному законодавстві держав-членів Європейського Союзу (Латвії, Литви та Естонії).

Виклад основних положень. Компаративістика в галузі кримінального права була й є одним із пріоритетних напрямів у порівняльному правознавстві.

Одним із завдань, які нині необхідно виконати українським компаративістам, є порівняльне дослідження українського законодавства на предмет його несуперечності актам міжнародних організацій, членом яких є або збирається стати Україна [2, с. 281]. Це положення засвідчує нагальну потребу національної науки кримінального права прагматично досліджувати кримінальне законодавство зарубіжних держав, насамперед із метою узгодження політики держави щодо запобігання інтернаціональній злочинності, що входить до завдань Кримінального кодексу України (ч. 2 ст. 1) (далі КК України). Прагматичним у цьому є підхід адаптування іноземного законодавства до національного з метою побачити вплив на розвиток національного законодавства позитивного зарубіжного досвіду, насамперед тих країн, національні правопорядки яких є найбільш сумісними з правовою системою України.

Розглядаючи досвід кримінально-правової охорони суспільних відносин у сфері виконання судових рішень в Україні та країнах Прибалтики, можна встановити низку спільних і відмінних ознак.

Нами було проаналізовано актуальні редакції кримінальних кодексів Латвії, Литви та Естонії.

Доцільно зауважити, що в більшості вказаних держав закріплено схожу систему відповідних заборонних норм, котра охоплює злочини, об'єктами яких є суспільні відносини у сфері правосуддя та юрисдикції.

Усі проаналізовані кодекси передбачають главу, що об'єднує злочини, які посягають на суспільні відносини у сфері функціонування судової влади та забезпечення виконання судових актів.

Так, у ст. 296 «Невиконання вироку або рішення суду» Кримінального кодексу Латвії, що міститься в XXIII главі «Злочинні діяння проти юрисдикції», встановлено кримінальну відповідальність за умисне невиконання чи перешкодження виконанню вироку або рішення суду [3].

У статті 245 Кримінального кодексу Литви, що міститься в XXXIV главі «Злочини та проступки проти правосуддя», передбачено кримінальну відповідальність за «невиконання судового рішення, не пов'язаного з покаранням» [4].

Схожу норму відображено в ст. 176-2 Кримінального кодексу Естонії, що міститься в IX главі «Злочини проти правосуддя». В цій статті передбачено кримінальну відповідальність за умисне невиконання зверненого до виконання вироку або рішення суду, за відсутністю ознак злочинів, передбачених статтями 121 (ухилення від сплати аліментів дітям), 122 (ухилення від сплати аліментів батькам), 166-2 (порушення заборони на здійснення підприємницької діяльності чи заборони працювати за певною спеціальністю чи займати певну посаду) і 176-1 (ухилення від відбування покарання у виді позбавлення волі) чинного кодексу [5].

Проте вивчення диспозицій цих статей дає змогу виявити деякі особливості в їхньому змісті. Насамперед йдеться про різне трактування предмета вказаного злочину. Так, предметом злочину є: в КК Естонії «звернений до виконання вирок або рішення суду», в КК Латвії «вирок або рішення суду», в КК Литви «рішення суду, що не пов'язане з покаранням». На нашу думку, в цьому питанні доцільнішою є позиція КК України, оскільки вона поєднує більшість видів виконавчих документів і національних, і міжнародних судів (судові рішення, вирок, ухвала, постанова, а також рішення Європейського суду з прав людини).

Що стосується об'єктивної сторони розглядуваного злочину, то вона зазвичай виражається в невиконанні чи в перешкодженні виконанню судового рішення, що набрало чинності (КК Литви та КК Латвії). Тільки естонський законодавець обмежує об'єктивну сторону цього злочину, зводячи її лише до невиконання вироку чи рішення суду. Вважаємо, що з цим навряд чи можна погодитись, оскільки найчастіше діяння, що спрямовані на перешкодження виконанню судового рішення, завдають не меншої, а навіть більшої шкоди охоронюваним суспільним відносинам. Часто вони свідчать про корупційні зв'язки посадових осіб.

Чітко виражений уніфікований підхід простежується і під час опису суб'єктивної сторони аналізованого злочину. Вона характеризується умисною формою вини.

Щодо суб'єкта цього злочину, то слід зазначити, що кримінальне законодавство держав Прибалтики передбачає відповідальність за невиконання судового рішення тільки загального суб'єкта. Натомість кримінальне законодавство досліджуваних держав установлює різний вік настання кримінальної відповідальності для загального суб'єкта: за КК Латвії – 14 років; за КК Литви – 16 років; за КК Естонії – 15 років [6, с. 96–98].

Доцільно зазначити відсутність кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак невиконання судового рішення в кримінальному законодавстві досліджуваних держав.

У всіх кримінальних законах прибалтійських республік прослідковується закріплення різних видів і розмірів покарання за вчинення цього злочину. Так, у ст. 296 КК Латвії санкція передбачає лише грошовий штраф у сумі до шестидесяти мінімальних місячних заробітних плат. У статті 245 КК Литви передбачено покарання у виді громадських робіт, або штрафу, або обмеження волі, або арешту. Своєю чергою, у ст. 176-2 КК Естонії закріплено покарання у виді грошового штрафу, або арешту, або позбавлення волі на строк до п'яти років.

Висновки. Слід зазначити, що кримінальне законодавство Латвії, Литви та Естонії про відповідальність за невиконання вироку суду, рішення суду або іншого судового акта є схожим (із характерними кожній правовій школі відмінностями) за кримінальним законодавством України.

Об'єктом посягання за цим видом злочину є суспільні відносини у сфері правосуддя та юрисдикції. Предметом невиконання судового рішення за законодавством проаналізованих держав є вирок суду або судові рішення. Об'єктивна сторона злочину виражена і в дії, і в бездіяльності. Суб'єкт злочину – загальний. Суб'єктивна сторона цього злочину виражена лише в умисній формі вини. На відміну від аналогічної статті, що передбачена в КК України, ці норми не містять кваліфікуючих та особливо кваліфікуючих ознак. Відповідно до кримінального законодавства Латвії, Литви та Естонії за невиконання судового рішення передбачені покарання у виді громадських робіт, або штрафу, або позбавлення волі, або обмеження волі, або арешту. На нашу думку, невиконання рішення будь-якого суду є протиправним і суспільно небезпечним діянням, за вчинення якого має настати кримінальна відповідальність одного виду в межах однієї санкції кримінального закону.

1. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: монографія / М. І. Хавронюк. – К.: Юрисконсульт, 2006. – 1048 с.

2. Альманах кримінального права: збірник статей / відповід. ред. П. П. Андрушко, П. С. Берзін. – К.: Правова єдність, 2009. – Вип. 1. – 424 с.

3. Кримінальний кодекс Латвійської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243424&subID=100106935,100106942#text>

4. Кримінальний кодекс Литовської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1243877&subID=100107735,100107738,100107772#text>

5. Кримінальний кодекс Естонської Республіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://law.vl.ru/comments/show_article.php?art_id=458&sec_id=61&law_id=12&law_name=%CC%E5%E6%E4F3%ED%E0F0EE%4%ED%FB%E5+%EE%F2%ED%EE%F8%E5&sec_name=%D3%E3%EE%EB%EE%E2%ED%FB%E5+%EA%EE%E4%E5%EA%F1%FB+%art_name=%D3%E3%EE%EB%EE%E2%ED%FB%E9+%EA%EE%E4%E5%EA&page=46

6. Зубкова В. И. Уголовное законодательство европейских стран: сравнительно-правовое исследование: монографія / В. И. Зубкова. – М.: Юрлитинформ, 2013. – 328 с.

Налуцшин В. В. Уголовная ответственность за невыполнение судебного решения за законодательством Латвии, Литвы и Эстонии

Проанализировано законодательную регламентацию уголовной ответственности за неисполнение судебного решения в уголовном законодательстве стран Прибалтики (Латвии, Литвы и Эстонии).

Определено способы совершения этого преступления. Установлено различие в субъектах преступления «невыполнение судебного решения». Указано на различие в возрасте, с которого наступает уголовная ответственность. Констатировано отсутствие квалифицирующих признаков в рассматриваемом составе преступления.

Ключевые слова: Уголовный кодекс Украины, судебное решение, приговор, постановление, уголовное законодательство зарубежных стран.

Nalutsyshyn V. V. Criminal liability for failure of a judgment under the legislation of Latvia, Lithuania and Estonia

This article examines the legislative regulation of criminal responsibility for non-execution of court decisions in criminal law in the Baltic States (Latvia, Lithuania and Estonia).

The state of research of this question is outlined. Legal analysis of the offences under the legislation of each country is conducted. In particular, a detailed analysis of the object, objective side, subject and subjective aspect of «non-execution of court decisions» is carried out.

It is noted that the rule which provides for liability for the offence is placed in different chapters of the Criminal Codes of the countries analysed: in the Criminal Code of Latvia the offence is outlined in the Chapter XXIII «Criminal offences against jurisdiction», in the Criminal Code of Lithuania this rule is placed in the Chapter XXXIV «Crimes and misdemeanours against justice», in Estonia it is stipulated in the Chapter IX «Offences against justice».

The ways of committing this crime are defined, that is non-execution of the sentence or court decision; obstruction of the execution of the sentence or court decision. By corpus delicti, this crime contains formal components. The subjective aspect of the offence «non-execution of court decisions» is defined.

Differences in the subjects of the offence «non-execution of court decisions» are revealed. The difference in the age of criminal liability is mentioned. Under the criminal code of Latvia, criminal liability starts from 14 years, in Lithuania from 16 years, in Estonia from 15 years. Absence of qualifying signs in the analyzed corpus delicti is recognized.

Features of components of the crime «non-execution of court decisions» relevant to the improvement of the criminal law of Ukraine are found out. Due to above reasons, the study of the current legislation of foreign states for future application of the positive achievements of their legislators in the current Criminal Code of Ukraine seems appropriate.

Key words: *criminal Code, the court decision, sentence, decree, the criminal law of foreign countries.*

Стаття надійшла 11 березня 2016 р.

УДК 343.35

О. Ф. Пасска

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА НЕЗАКОННЕ ПРИДБАННЯ, ЗБУТ АБО ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НЕГЛАСНОГО ОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ЗА КК УКРАЇНИ

Проаналізовано окремі проблемні аспекти кримінальної відповідальності за незаконне придбання, збут або використання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації за Кримінальним кодексом України. Розглянуто дискусійні питання щодо визначення елементів цього складу злочину та окремих їх ознак.

Акцентовано на відсутності чітких критеріїв відмежування спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації від будь-яких інших засобів отримання та фіксації інформації, обіг яких законодавством України не обмежується. Здійснено спробу вдосконалення чинного кримінального законодавства в частині регламентації відповідальності за незаконне поводження зі спеціальними технічними засобами негласного отримання інформації.

Ключові слова: *кримінальна відповідальність, склад злочину, елементи складу злочину, спеціальні технічні засоби негласного отримання інформації.*